

Csanda Mária

Dylan Thomas korai prózája

Dylan Thomast, a XX. század első felének sokszínű költőjét újra felfedezték a kilencvenes években. Munkájának, alkotói világának sokféle megközelítése lehetséges. Egyik mai aktualitását ember és természet újrafelfedezett kapcsolata adja, aminek világképében kiemelkedő jelentőséget tulajdoníthatunk. Látomásos, vizionárius volta is időszerű, a modernséget kapcsolta össze a transzcendens létezéssel, ami szintén összefüggésbe hozható a kilencvenes évek új érzelmességet igénylő emberképével.

Külön felfedezés egészen korai költészete, melyet Angliában is csak 1989-ben adtak ki először bővítetten, négy kamaszkori jegyzetfüzetét véve alapul, s melyben mindezek csíráját fellelhetjük, s melyek színvonala a zenit mutatja, akárcsak Rimbaud-nál, s nem a feledhető zseniket, mint más, egyébként jelentős alkotó esetében. Két részre oszthatjuk ezeket a korai írásokat: novellákra, történetvázlatokra - melyhez filmforgatókönyv vázlat is tartozik - és tanulmányokra. Előbbiek közül több ahhoz a jegyzetfüzethez kötődik, aminek gyűjteményes kiadásáról fentebb szóltunk, több pedig a Swansea Grammar School Magazinban megjelent kamaszkori írások közül való. Dylan Thomas apja, akihez érzelmileg-lelkileg szorosan kötődött, ugyanezen iskola angoltanáraként tanított, fia az ő ambícióit testesítette meg - tudjuk, hogy költő szeretett volna lenni ifjúkorában - s a fiú érdeklődése a humán tudományok iránt és ezirányú készítése apai szellemi örökség, Kosztolányink szavaival írhatta volna tehát ő is: Tanár az én apám.

Az ifjú Dylan Thomast azonban a szabadabb élet vonzotta, az iskolai újságírás nyomdokain haladva olyan pályát kezdett, amin kötetlenebbnek érezhette magát, s írással foglalkozhatott. Talán túl gyors munkavállalását segítette a 30-as évek nehéz gazdasági időszak, amikor oxfordi és cambridge-i diplomás fiatalok szerencsésnek mondhatták magukat, ha ügynöki álláshoz jutottak. Előbb korrektorsegéd lett, majd kinevezték riporterré South Wales Evening Post c. újságnál. Hamarosan rájött azonban, hogy az újságírás is kötöttségekkel jár, amennyiben meghatározott témáról kell írnia, s bár ezek között több figyelemre méltó is akad, mint az itt szereplő lélektani-művészeti kérdéssel foglalkozó darab, többnyire unalmas riportot kényszerült írni, amit jó költőként és rossz újságíróként oldott meg: amikor egy énekkari bemutatóról kellett írnia, az egészet elintézte pár sorban, és a fennmaradó helyet saját gondolataival töltötte ki Longfellow költészetét taglalva.

Fontos megjegyeznünk, hogy ez a korai időszak a legtermékenyebb Dylan Thomas életében, és elmondhatjuk, hogy ez az az idő, amikor stílusa kialakult. Élete utolsó évtizedében húsz verset írt mindössze, stílus, koncepció és kompozíció szempontjából tehát ez a swansea-i korszak meghatározó.

Itt közölt három írását a tanulmányok közül választottuk. Az első a húszas évek költészetével foglalkozik - elmondhatjuk, hogy többször is ír a poétikáról, helytörténeti vonatkozásban Swansea költészetéről, és a költészet elméletéről Poetic Manifesto c. szövegében, tehát ez a téma érdekli leginkább. Modern Poetry c. összefoglalásában megjelenik a magát a költészetben meghatározó gondolkodó. Mi a meghatározó ebben a költészeti hitvallásban? Elsősorban a szabadság fogalma, amivel a címben is jelzett modern jelzőt szintetizálja.

Kik ekkor a modernnek? T.S. Eliot, James Joyce, kortárs mindegyik, s Dylan Thomas ugyanúgy felismeri jelentőségüket, mint Virginia Woolf a „Modern próza” c. esszéjében, ami ugyanebben az időszakban keletkezett - s mintha megelőlegezték volna maguknak a felismerést, Virginia Woolfot a modern próza, Dylan Thomast a modern költészet nagyjai közé sorolhatjuk. Később Dylan Thomas találkozott is Eliottal, de ez a találkozás nem volt átütő erejű, s bár Eliot, aki ekkor a Criterion c. folyóiratot szerkesztette, s később ezt vallotta: „én mindig tekintélyes jelentőségű költőnek tartottam őt”, valójában nem segítette versei kiadásához. A költő első verse a The New English Weekly c. hetilapban, első elbeszélése pedig a New English Weekly-ben jelent meg. Aki igazából segítette a pályáján, az az Edith Sitwell, akit itt még a majdani költő méltat, s később ez megfordul, a költőnő lesz legfőbb támogatója a Londonba kerülő, s ott szerencsét próbáló walesi bárdnak, s ő az, aki szentnek nevezi a korán elhunytat - 39 évesen halt meg, hét évvel többet ért meg, mint a mi József Attilánk - s ezt az elnevezést bizonyára megérdemelte e folyton vívódó, körülményeivel küszködő lánglelkű művész.

Ennek a költészetről írt tanulmánynak az időszaka a húszas évek, amikor számos irányzat útnak indul, a költő első megjelenő verseskötetét, amelyik 1934-ben került kiadásra Londonban és 18 verset tartalmaz, szürrealista költészetnek tartják. Ebből lép tovább a besorolhatatlanok közé, napjaink egyik legolvasottabb angol költője ő, nálunk Nagy László, Weöres Sándor, Nemes Nagy Ágnes, Tandori Dezső fordította, hogy a legjelentősebbeket említsük.

Bár Eliothoz kötődik, érzelmességével éppen az ellentéte, s inkább köthető Byron vagy Keats nevéhez, mint a kortársakhoz. Saját korában Amerikában aratott jelentős sikert, abban az országban, amely hagyományokat nélkülöz, viszont elismeri a kísérletező zseniket, akár a képzőművész Marcel Duchamp esetében. Teljes sikerét korai halála akadályozta meg egy amerikai

felolvasókönyvtára során. A létezés aktuális kérdése költészetről írt tanulmánya idején az I. világháború hatása. Dylan Thomas tisztelettel adózik a háború tönkretette költőknek, megjelenik a háború embertelenségét és magát a háborút elítélő gondolkodó, aki itt még az első nagy világégés romboló hatását tárja elé. Bízunk azonban a költészet erejében éppúgy, mint az azt meghatározó szabadságában.

A filmről írt értekezésében a később filmforgatókönyvek írásából megélni próbáló, az új művészeti ág iránt fogékony alkotót ismerhetjük fel. Dylan Thomas ebben is megelőzte korát, írásai szinte minden műfajt felölelnek. Így operaszövegkönyvet készült írni Sztravinszkijnak, amiben korai halála megakadályozta, végül a zeneszerző a verseire komponált műveket. Hangjátékai, rádiós szereplése közismert, leghíresebb ezek közül „A mi erdőnk alján” Under Milk Wood. A play for voices Joyce Ulyssesével vethető össze: egy napban foglalja össze egy walesi kisváros, Dylan Thomas szülőföldje mikrovilágának életét. Korai prózai írásai között két filmszinopszis szerepel: „The Death of the King’s Canary” és a „Betty London”. Az itt közölt tanulmány ismertető jellegű, jórészt a némafilmmel foglalkozik, színpad és filmvászon közti különbségről ír, méltatja a máig legjelentősebbnek tartott némafilmrendezőt és filmgyáralapítót, D.W.Griffith-t, aki 1935-ben kapott Oscar díjat. A költő hangsúlyozza az új művészeti ág jelentőségét, s mára már tudjuk, hogy az akkor kezdeti stádiumban lévő mozgóképpel valóban nagy jelentőségű médiává nőtte ki magát, meghódítva nemcsak a művészetet, de a kultúra és a tudomány területeit is.

Harmadik, általunk kiválasztott írása lélektani témájú: művészet és örület összefüggéseit vizsgálja. A hivatalos pszichológia is komolyan foglalkozott ezzel a kérdéssel abban az időben, párhuzamokat keresett zsenik és örültek között, példaként idézhetjük Lombroso Cesare népszerű könyvét, melynek címe: Lángész és örülség. Dylan Thomas hasonló példákat említ híres emberek különbségeiről, de a konklúzió természetesen az, hogy ugyan vannak közös vonások és a zsenik között előfordul, hogy megőrülnek, mint Hölderlin vagy Nietzsche, de egyfajta túlérzékenységnél többet nem állapíthatunk meg, az is az alkotói periódusokra jellemző inkább, s belül áll a normalitás határain. Napjainkban így tehetnénk fel ezt a kérdést: mi a közös az emberi túlérzékenység és a művészeti érzékenység között?

Ha meghatározással kéne élnünk, úgy fogalmazhatnánk, hogy Dylan Thomas a természetes öröm és az újromantika költője egyben. Példája ennek ez a tanulmány, melyben örület és zsenialitás összefüggését, ezt a tipikusan romantikus témát választja tárgyául, s a végén szinte gyermeki nevetéssel oldja fel, pimaszul: dőlünk hátra és ne foglalkozzunk tudománnyal, ha ettől bogarasak leszünk. Fausti dilemma ez, kamaszos fricskával megtoldva.

Mindhárom korai írás alapproblémákat jelenít meg, s úgy véljük, nemcsak kamaszkori jegyzetfüzetbe írt versei, hanem az ugyanekkor megfogalmazott gondolatai is egy korai zsenire vallanak.

Felhasznált irodalom:

Dylan Thomas: Early Prose Writings. Dent and Sons Ltd., London. 1971.

Dylan Thomas: New Critical Essays. Dent and Sons Ltd., London. 1972.

Dylan Thomas: The Notebook Poems 1931-1934. Dent and Sons Ltd., London, 1989.

Dylan Thomas: The Poems. Dent and Sons Ltd., London, 1991.

The New Oxford Book of English Prose. Ed. John Gross. Oxford University Press, Oxford-NewYork, 1998.

Szenczi M. - Szobotka T. - Katona A.: Az angol irodalom története. Gondolat, Budapest, 1972.

Dylan Thomas: A csontnak partjain. Orpheusz kiadó, Budapest, 1992.

Dylan Thomas: A szerelem térképe. Mágikus elbeszélések. Új Mandátum könyvkiadó, 1998.

Modern költészet

A georgiánus költészet vizsgálatára tett kísérletünk, még ha le is szűkítjük ezt a területet, szinte áthághatatlan akadályokat állít elénk. A költészet sosem volt olyan széleskörű és sokszínű, mint ma, és a költői egyéniség leírása olyan terjedelmet követel majd minden költő számára, amelyet lehetetlen beszorítani a különböző költői iskolák keretei közé. Kézenfekvő, hogy e tárgy vizsgálata során sokakat ki kell hagynunk vagy el kell felejtenünk. Hardy, Bridges, William Watson, Newbolt, Binyon, Kipling, Noyes és más fontos nevek még csak említést sem kapnak, mert nem tipikusan modern szelleműek, és nem szigorúan vett georgiánusok.

A legfontosabb elem, ami költészetünk modernségét meghatározza : a szabadság, - lényegi és korlátlan – szabadság a formában, a struktúrában, a képzeletben és az eszmében. A gyökereket G.M.Hopkins lírájában találjuk, akinél ugyan inkább jellemző a versmérték, mint nem, de a nyelv oly mértékben rontott és elidegenített, ami már teljesen szokatlan.

A szabadság formai jegyei elsőként Robert Bridges poétikájában lelhetők fel, aki a szabad ritmust bevezette a hagyományos versmérték mellé. De la Mare a megszokott formát bővítette vele, Sacheverell Sitwellnél a gondolatok és szépség különösségének megjelenítéséhez járul.

A szabadság eszméjét megtalálhatjuk bármelyik antológiában. Feltételezve, hogy nincs költőietlen tárgy, az újromantikusok (élükön T.S.Eliot és a jelenlegi legnagyobb James Joyce-szal) sorozatban ábrázolnak közönséges részleteket, jelenítik meg a szegénységet: „fűrészporos éttermek osztrigáit”, „az utcák sárga füstjé”-t, a „folyosói cigerették és a kocsmák koktélicé”-t.

De ez a szabadság nemcsak arra korlátozódik, hogy megbotránkoztassa viktoriánusainkat és augusztinusainkat. Az alkony költőfejedelménél, Yeatsnél találkozhatunk egy érzékeny hétköznapi világgal, amit miszticizmussal és mitológiai árnyal von be. Egész poétikai világa törekeny, kiáltása

„álmaim terültek lábad elé,
lépj lágyan: amin jársz: az álmaim” (Szabó Lőrinc fordítása)

ezt igazolja.

S még több ez a szabadság, mint nyers dolgok és árnyékok kifejezése. A korai költők, Herrick és Lovelace egyszerűsége járul hozzá, amit megtalálhatunk a jelen legjobb költőinél – modernizálva tárgyukat-anyagukat és a feldolgozást. W.H.Davies írta a legbájosabb verseket az egyszerű szépség nyelvén, bár a mélység a legtöbb versből hiányzik.

Az ábrázolás szabadsága leginkább az imagistáknál szemléletes, annál a csoportnál, amit J.G.Fletcher amerikai költő alapított. Richard Aldington a legismertebb közülük valósítja meg azt az eredeti módszert, mely a képet teszi legfontosabbá a költeményben, de magyarázza és értelmezi is azt. Fletcher versei színesek és csillognak egész kiterjedésükben, mélységét a kép elveszti, szinte vakít. A csillogás inkább felületi, a számtalan színt jelölő szó annyira kaleidoszkópikus, hogy a képzeletet már nem ösztönzi és ki sem elégíti.

Sitwellék helyzete nem meghatározott a költészetben, de csak azért, mert különösen a sötét dolgokra irányul a figyelmük, ugyanakkor nem idegen tőlük a képek és gondolatok meglepő világossága. Elkülönülten kell őket szemügyre vennünk. A filozófiai alapelv ugyanaz Edith és Oscar munkáiban, de csak az alapminőség az, amiben költészetük hasonlít. Ugyanarra az alapra építik drámai lírájukat és szatírájukat, de struktúrájuk már egészen más. Edith egy szűk területen mozog, melyen belül a pszichológia és a természet széles teret kap. Költészete a nőiség sűrítőménye, miközben rendkívüli éleslátással veszi észre a részleteket, a hirtelen villanásokat, az intenzív érzelmeket. Még enyhe modorossága is hozzájárul női költészetének különösségéhez. Osbert, akinek költészete legkevésbé megkülönböztethető hármójuk közül, az erőteljesebben meghatározott érzelmeket festi, hiányoznak Edith erős színei vagy Sacheverell

minőségi szépsége. Szatírája erőszakos, de ez az erőszak együtt jár a jóvátevés meggyőződésével.

Sacheverellhez nehezebb közel kerülni. Ennek nehézsége eredetiségében rejlik, képeit idegenszerűen látjuk, s ez a furcsaság a képeiben a leginkább meghatározó nála. Nyilvánvaló, hogy amikor egy valóban forradalmi mozgalom helyet kap a művészetben, igazolást kell nyernie anyagi és szellemi vonatkozásban egyaránt. Ami az angol költészet irányát megváltoztatta, az a világháború, a kegyetlenség, ami az embert reményvesztette tette, eszményeit feladta, s ez a magyarázata a legelkeseredettebb és legszebb versek nyelvezetének is. Ebből a sötétségből világít a zseni tiszta világossága: Siegfried Sassoon a fehér-forró szatírájával és szépségével, Rupert Brooke, aki lelki és testi szublimációját áldozta az országért, amely mégsem adta meg a teljes elismerést neki, Robert Nicols, akinek vad zabolátlansága és mély visszafogottsága szenvedélyének szellemével lángol és apad; Wilfred Owen, Robert Graves, Julian Grenfell és más hősök, akik a szépség tornyát építették életük hamvain.

A ma legfrissebb költészet a háború hatását mutatja. A szenvedés oka a szétesettség, az állati borzalom és kiáltó lehetetlenség, amit egy ilyen háború provokált ki, s a háborús költészet számára kikerülhetetlen. Szemlélődő zavarodottsággal állunk szemben. Nincs költő, aki biztos földet talál, hiába kutatják, kizökkent és összezavarodott Földre lelnek. Átmeneti korban élünk. D.H. Lawrence, a testimádó, aki félti a lelket, Edmund Blunden, aki az angol vidékből bukkant elő, Richard Church a kívülálló szemlélődő költészetével, Ezra Pound a kísérletező misztikus csak az új művészet alapjait fektették le. A költészet, ami ezekre az alapokra épül, szárnyaló és eredeti megvalósulást ígér.

A mozgókép

A mozgókép fejlődése a háború előtti kísérletektől napjaink kifinomult művészetéig egészen rövid időszakot ölel fel. Kezdve azon, hogy ma már a természetes fizikai indulatok is megjelennek a képen, miközben még harminc év sem telt el, nemcsak az alig észrevehető legapróbb rezdüléseket képes megmutatni, de a természetes környezetet is.

Az első alkotás, amit komolyan vizsgálhatunk, D.W. Griffith filmje 1907-ből. Nagy érzéke volt az egyensúlyteremtéshez, és művészi hozzáértéssel hozta létre a mára alapfogalomká vált premier plánt és a montázst. Felismerte a mozgókép jelentőségét, azt, hogy ez nem egy szeszélyes kísérlet csupán, hanem egy teljesen új eszköz a művészeti munkák sorában.

Az első komolyan készített film Adolf Zukor Erzsébet királynője volt 1912-ben. Zukor sok időt töltött azzal, hogy a leghíresebb színészeket szerződtesse, és Erzsébet szerepét Sarah Bernhardtra osztotta. A film azonnali elismerést aratott, azzal a figyelmen kívül nem hagyható hibával, hogy a színpadi sztárok nem olyan sikeresek a filmen, részben a sokat követelő némajáték, részben pedig amiatt, hogy a képi megjelenés más technikát követel, mint a színpadi.

1914-ben Griffith elkészítette „A nemzet születése”-t. Ez a film könnyen vált a legkiválóbbá az összes háború előtti alkotásnál. Elsőprő volt a műfajban, lázadást és némi vérontást is eredményezett, de ez csak még többet jelent a filmművészet hatására vonatkoztatva világszerte. A háború alatt néhány angol stúdió próbált versenyre kelni a sok amerikaival, de ez a próbálkozás félbeszakadt. Eltelt 2-3 év, amíg az angolok ismét felzárkóztak, s értékes filmeket hoztak létre. Addig a közönség számtalan amerikai képet és kevés angolt láthatott, nem tudott arról, hogy létezik néhány igazán jó, intelligens angol filmes is. Most már majdnem annyi munka és film jön létre itt is, mint amennyi Amerikában. A filmen ábrázolt történetek kezdetben igen egyszerűek és nyilvánvalóak voltak, de ahogy telt az idő, a közönség is igényesebbé vált, s nemcsak szerelmi háromszög, hős, hősnő és gazember szerepelt az elkerülhetetlen véggel. Összegezve a hős emberibb lett, a hősnő is hibázott, a gazember sem eleve megbélyegzett és baljóslatúnak ábrázolt alakként szerepelt már, s mindennapi öltözék és események is helyet kaptak.

Ahogy a sablonos történetek kimerültek, a klasszikusok is lekerültek a polcra, leporolták, hozzáértő intellektusok kivonatolták és felújították s végül filmre alkalmazták. Napjainkban sok film a legjobbak közül híres regényeken vagy színdarabokon alapszik, vagy ekörül szövődik. A film cselekménye világosan kivehető bonyolítást kíván. A szavaknak el kell különülniük, amilyen gyakran lehet, és képeket, vizuális szimbólumokat kell helyettük alkalmazni. A film hatása nagyban függ a jellemek érthetőségétől, arckifejezésektől, testmozdulatoktól. Kezdetben a színészek sokat beszéltek, "elvesztek" a vetítővásznon, nem alkalmazkodtak a képi világhoz. Következésképp a játékok túlzott és abszurd lett. Túlhangsúlyozták az arckifejezéseket, eltúlozták az érzelmeket. Mindenfajta érzésnek változatlanul átadták magukat, fájdalomnak, hisztériának, artikulálatlan haragnak.

Henry B. Walthall 1914-ben rámutatott, hogy ez a felnagyítás szükségtelen, s ebben jelentett újat a maga nemében egyedülálló "A nemzet születése", ahol kidolgozták a finom gesztusokat és világos célzásokat, s határkövé vált a mozgókép fejlődésében. Ettől kezdve charme-os és bámulatos színészek és színésznők sora következett, akik általános csodálatnak örvendtek.

Még néhány dolgot említenék, ezek egyike a hang. A hangosfilm megjelenése új teret nyitott, más lehetőségeket viszont beszűkített. A hangtechnika ugyanazt az állapotot mutatja, mint a némafilm, amikor Griffith kifejlesztette saját módszereit, képi beállításait, amivel hozzásegítette a filmet a felbecsülhetetlen fejlődéshez. Talán Griffith lesz az a legjobb anyag, amit a hangosfilm veszít az idővel.

A szinkronizált filmek a 30-as évekre különböző kellemetlenségekkel járnak. Mind az angol, mind pedig az amerikai producerek teljesen biztosak voltak a hangban, de túlságosan is bíztak benne. Az idősebb és már jártasabb producerek inkább ráadásnak tekintették, nem vették figyelembe, hogy ez egy új út, ami nem illeszkedik a régi módszerekhez, és más megközelítést igényel. Még a film legnagyobb híveinek és alkotóinak is meg kell küzdeniük a hangosfilm kezdeteivel, s megtanulni, hogy tanulniuk kell.

Zsenialitás és örület rokonsága a világ művészetében

Az elmebaj határait meghúzni legtöbb embernél bonyolult lenne, belső korlátait felállítani már könnyebb, összevetni sajátos érzékenységet a köznapival. Méginkább nehéz bármilyen biztonsággal elkülöníteni normalitást és különiséget.

Létezik olyan vélemény, mely szerint a világ gondolkodóit a maradék emberiség örültnek tartja, és G. K. Chesterton, az értelem mintaképe azt mondja, hogy jobban láthatjuk a dolgokat fejen állva, mint bármely más pozícióban. Lehetséges, hogy így van. De sokan tagadják is ezt, s úgy vélik, a legihletettebb emberek rendelkeznek elég rögeszmével ahhoz, hogy elégedetté tegyék a legtöbb modern pszichológust.

W. Blake a nagy költő és művész szokása volt, hogy teljesen meztelenül ült ki hátsó kertjébe, s ezzel megbotránkoztatta a szomszédait. Swinburne, akiről legendák sora keringett, oly szokással bírt, hogy tükre előtt vad táncokat lejtett, prüszkölt és ágaskodott a szobájában órákon át, s méltatlankodott, ha valaki félbeszakította. Ezer példáját találjuk a különiségnek olyan embereknél, akik alkotásait vizsgálva meglepő józanságot és éleslátást tapasztalunk. Oscar Wilde, egy másik legendás alak sokáig restauráció kori öltözkében járt. A leghátborzongatóbb különös szokása John Donne-nak, a szerelmi lírikusnak és egyházfinak volt, aki utolsó éveiben annyira beleélte magát a halál gondolatába, hogy miközben a portréját festették, ő maga egy koporsóba állt és halotti lepelbe burkolózott.

Isaac Newton gyerekes örömet talált a szappanbuborék-fújásban, annyira, hogy órákat töltött ezzel, Hugo Wolf német dalköltőnek ömlöttek a könnyei, miközben zongorán játszott, Schumann sosem tudta rávenni magát, hogy az első emeletnél feljebb menjen, mert attól félt, hogy kiesik az ablakon. Keats, ámbár bölcsőbb volt sokaknál, azt tartotta, hogy borsot kell tenni a nyelvünkre, mielőtt vörösbort iszunk.

Fentiek olyan példái a bizarr hóbortoknak és szeszélyeknek, amik nem örületek vagy bűnös extremitások.

Amikor rátérünk A.E. Poe-ra, akiből a hóbortos fantázia létrehozta a Misztika és a Képzelet meséit, valóban felmerül a zsenialitás és örület kapcsolatának kérdése. Poe a maga kitalálta styxi mélabúban élt. Ivott és narkomániás volt, de történeteinek hamisítatlan horrorja, taszító morbiditása és a normál értékek teljes hiánya nem a drog és alkohol hatása. Nincs olyan ember, aki ha csak részben is nincs eszénél, olyan történeteket képes kitalálni idő előtti temetésről és holtak megbűvölte élőkről, mint ő.

John Clare, a falusi költő, aki napjainkban oly népszerű, s minden irodalmi tananyag foglalkozik vele, csaknem egész életét vidéki elmeógyógyintézetben töltötte. Költeményei, melyek közül számosat itt írt, a szépség kifejezésének megnyilvánulásai, egyszerűségük távol áll minden örülettől. Christopher Smart, akit „Dal Dávidhoz” c. munkájáról ismerhetünk, legjobb alkotásait szintén elmeógyógyhelyen írta.

Paul Verlaine, a legnagyobb francia lírikus utolsó éveit teljes nyomorban élte, ingázott a kávézók és kórházak között, s a legkivetettebb ember volt az irodalomtörténet alakjai sorában.

„A Romlás virágai” szerzője, Charles Baudelaire, a francia irodalom enfant terrible-je egzotikus, őrült életmódot folytatott Indiában és Párizsban. Ártalmas volta ellenére lenyűgöző munkáját kiátkozták a kortársak, sok költeményét betiltották. Ópiumhoz fordult, mértéktelenül ivott és meghalt negyvenhat évesen paralizistól nyomorékon.

Tragikus alakok ők, de szerencsére sok művészi különtség inkább nevetést, mint könnyeket vált ki. James Thomson „A halott éjszaka városa” című könyv írója egy egész hónapot töltött ágyban, pedig a legjobb egészségnek örvendett, s viselkedésére magyarázatul annyit mondott, hogy teljesen felesleges felkelni az ágyból, ha a nap végén úgyis vissza kell feküdni. Korunk művészeinél sem hiányoznak a különségek, ahogy Miss Nina Hamnett, a „Nevető Torzó” c. betiltott könyv szerzője tár fel ilyeneket. Ahogy elgondolkodunk ezeket a zseniket kísérő tragédiákon és zavarokon, ami oly

gyakran jellemzi őket, úgy tűnik, kellemesebb, ha mi magunk hátra dőlünk és a tudatlanságban leljük kedvünk. Ki akar zsenivé válni ezek után?

Rezümé

Dylan Thomas the Welsh poet of the XXth century had been discovered in the 90ths. His early poetry was published again in 1989, enlarged by new up-to now unpublished poems. Up to the present time not only his early poems but his early prose writings are interesting. Here are three of them: 'Modern Poetry', 'The Films', and 'Genius and Madness Akin in World of Art'. Freedom is the most important thing for him as regards modern poetry. In his article on the films he writes about a new branch of art. In his study 'Genius and Madness Akin in World of Art' he deals with the aspects of psychology.